

INHOUD

6	Inleiding	86	BLOEMBOLLEN	192	BOMEN	286	Mulch
8	KEN JE TUIN	89	Bloembollen kweken	194	Tuinbomen	288	Plantenvoeding
10	Zo breng je je tuin in kaart	98	HEESTERS	200	Voor bomen zorgen	290	Compost
12	Het weer	100	Heesters kweken	210	HAGEN	292	Spitten
14	Zon, schaduw en de seizoenen	106	Heesters snoeien	212	Tuinhagen	295	Wieden
16	Jouw microklimaat	118	KLIPLANTEN	218	Voor hagen zorgen	296	Ecotuinieren
18	Jouw grond	120	Klimplanten kweken	222	POTTEN & BAKKEN	298	Planten vermeerderen
22	Tuininspiratie	126	Klimplanten snoeien	224	Planten in potten en bakken kweken	312	TUINDOKTER
26	BLOEMBEDDEN & BORDERS	134	ROZEN	228	Verzorging en onderhoud	314	Wat is er mis?
28	Bloembedden en borders aanleggen	137	Rozen kweken	232	Gewassen kweken in potten en bakken	316	Tuinplagen en parasieten
30	Grootte, vorm en ontwerp	148	GRASSEN, BAMBOES & VARENS	240	EETBARE GEWASSEN	320	Plantenziekten
32	Je planten kiezen	150	Grassen kweken	242	Waar kweek je gewassen?	324	Zorgen dat planten gezond blijven
40	Een beplantingsplan opstellen	156	Bamboes kweken	244	Groente kweken	328	JAARPLANNER VOOR DE TUIN
42	Zonnige standplaatsen	162	Varens kweken	248	Wortelgroenten	330	Het vroege voorjaar
46	Schaduwrijke standplaatsen	166	GAZONS, WEIDES & GRINDTUINEN	254	Bladgroenten	331	Van halverwege tot het late voorjaar
50	Vochtige, plakkerige grond	169	Wat voor gazon?	256	Erwten en bonen	332	De vroege zomer
54	Droge, goed afwaterende grond	170	Je gazon verzorgen	258	Vruchtgroenten	333	Van halverwege tot de late zomer
58	Onbeschutte plekken	176	Wat is er mis met mijn gazon?	261	Kruiden kweken	334	Het najaar
62	Rotstuinen	180	Een nieuw gazon aanleggen	264	Fruit kweken	335	De winter
66	Planten kiezen en kopen	183	Alternatieven voor gras	268	Fruitbomen		
68	VASTE PLANTEN, EENJARIGEN & TWEEJARIGEN	184	Bloemenweides	272	Fruitstruiken en zacht fruit	336	Woordenlijst
71	Eenjarigen kweken	186	Grindtuinen	276	GEREEDSCHAP & TECHNIEKEN	340	Plantennamen begrijpen
81	Eenjarigen en tweejarigen kweken			278	De basisuitrusting	342	Register
				282	Water geven	351	Fotoverantwoording

HET WEER

De klimatologische omstandigheden die het meeste invloed hebben op planten zijn regenval, extreme temperaturen, windsterkte en -richting en lichtniveau. Weten wat het lokale klimaat is, is de eerste stap om te begrijpen welke planten in jouw tuin zullen groeien. Hoewel de meeste tuinen op de een of andere manier gemanipuleerd kunnen worden om bestaande omstandigheden naar je hand te zetten, zal het overheersende klimaat altijd de selectie van planten beïnvloeden.

DE GEVOLGEN VAN KOUD WEER

De lengte en strengheid van de winter bepalen vaak welke planten het zullen doen. In droge periodes kun je water geven en je kunt de drainage verbeteren als je tuin te nat is, maar het is veel moeilijker om de temperatuur boven schadelijke waarden te houden. Winterhardheid is van levensbelang en het is de moeite waard inzicht te krijgen in de verschillende manieren waarop kou planten kan aantasten. Luchtvorst – wanneer de luchttemperatuur daalt tot 0 °C terwijl de grond niet bevriest – komt het meest voor in het vroege najaar. Er treedt grondvorst op wanneer de bodemtemperatuur tot onder het vriespunt daalt; dat gebeurt vaker in de winter, en kan ook voorkomen als de lucht boven het vriespunt is.

Lange periodes van vorst in de winter bepalen grotendeels welke planten winterhard zijn in jouw klimaat. Vorst is doorgaans minder streng bij wolkenloze luchten en in stille nachten, en wordt veroorzaakt doordat de grond warmte verliest en deze uitstraalt naar de nachtelijke hemel. Als die omstandigheden aanhouden, bevriest de grond. Strengere vorst wordt veroorzaakt door de verplaatsing van een massa koude lucht, met ijzige winden die de vorst de grond in drijven. Groenblijvende planten blijven via hun bladeren vocht verliezen in de winter, met name bij winderig weer. Als de grond bevroren is, kunnen ze geen water meer opnemen; de bladeren en groene stengels verschroeien en gaan dood.

In een vallei trekken rivieren weersystemen aan en kunnen heuvels invloed hebben op de regenval, dus is de ene kant van de vallei vaak natter dan de andere. Koude of ijskoude lucht zal vaak dalen en in een vallei blijven hangen.

Kusttuinen hebben vaak weinig last van vorst vanwege de nabijheid van de zee en regelmatige zeebriesjes, hoewel de lucht veel zout bevat, wat schadelijk kan zijn voor planten.

GROND EN VOCHTIGHEID

Te veel bodemvocht in de winter of te weinig in de zomer is een veelvoorkomend thema bij tuinieren. Muren, hekken en hagen kunnen de hoeveelheid bodemvocht beïnvloeden doordat ze 'regenschaduwen' werpen. Graaf een gat om te kijken hoe diep de droogte zit, want dat zal bepalen wat je kunt planten.

Veel planten geven de voorkeur aan een goede afwatering en zullen het goed doen in droge grond; verbeter de waterafvoer door veel vochtvasthoudend organisch materiaal toe te voegen voordat je gaat planten. Als je tuin erg vochtig is, creëer dan goed doorlatende plekken door verhoogde bedden aan te leggen, of door te planten op richels of heuveltjes. Of kies planten die wel tegen natte omstandigheden kunnen.

WAT IS EEN 'STERKE PLANT'?

Een plant heet 'sterk' als hij het lokale klimaat goed kan overleven. Dat kan betekenen goed bestand tegen hitte of droogte of, goed bestand tegen kou; we noemen de plant in dat geval 'winterhard'. Als je weet waar een plant vandaan komt, betekent dat niet automatisch dat je weet of de plant in jouw tuin zal overleven; lavendel en rozemarijn groeien bijvoorbeeld van nature goed op goed gedraineerde grond in een warm klimaat, maar doen het ook in vochtiger omstandigheden en koelere klimaten.

Over het algemeen noemen we een plant niet-winterhard, half-winterhard of winterhard. Raadpleeg voor een meer gedetailleerde beschrijving onderstaande tabel van de RHS. Deze geeft een indicatie van de gewenste groei-omstandigheden van een plant; dit is slechts een richtlijn. Veel andere factoren kunnen van invloed zijn op hoe sterk een plant is.

HARDHEIDSZONES

ZONE	TEMPERATUUR	CATEGORIE	OMSCHRIJVING
H1a	15 °C	Verwarmde kas – tropisch	Het hele jaar in een kas.
H1b	10 tot 15 °C	Verwarmde kas – subtropisch	Kan in de zomer buiten gekweekt worden op warme, zonnige en beschutte plekken (bijv. in het centrum van een stad), maar doet het over het algemeen beter het hele jaar in een kas.
H1c	5 tot 10 °C	Verwarmde kas – milde winter	Kan, als de dagtemperatuur hoog genoeg is, het grootste deel van de winter buiten blijven. Bij nachtvorst beschermen.
H2	1 tot 5 °C	Onverwarmde kas – koel	Verdraagt lagere temperaturen, maar zal het niet overleven als de plant bevriest. Moet bij vorst in een kas. Kan weer buiten als het gevaar van vorst is geweken.
H3	-5 tot 1 °C	Lichte vorst	Winterhard in kustgebieden behalve in strenge winters en bij plotselinge, vroege vorst. Kan winterhard zijn met beschutting van een muur of in een goed microklimaat. Kan in de winter vaak overleven met kunstmatige bescherming.
H4	-10 tot -5 °C	Matige vorst	Winterhard in kustgebieden. Kan last hebben van schade aan bladeren en stam in strenge winters en in koude tuinen. Planten in potten zijn kwetsbaarder.
H5	-15 tot -10 °C	Strenge vorst	Op de meeste plaatsen winterhard, zelfs in strenge winters. Houd het mogelijk niet vol op open, onbeschutte plekken. Veel groenblijvende planten lopen risico op bladschade en planten in potten lopen een verhoogd risico.
H6	-20 tot -15 °C	Zeer strenge vorst	Winterhard. Planten in potten zullen schade ondervinden, tenzij ze beschermd worden.
H7	< -20 °C	Siberisch koud	Winterhard, ook op onbeschutte locaties.

JE PLANTEN KIEZEN

Het is gebruikelijk om bloeiende planten in te delen op basis van hun levenscyclus. Sommige leven en gaan dood in één enkel jaar. Ze maken zaden aan die, met een beetje geluk, het volgende jaar zullen ontkiemen. Er zijn er ook die een tweejarige cyclus hebben. En andere kunnen – tenminste in theorie – oneindig voortleven, jaar na jaar. Hier komen de termen eenjarigen, tweejarigen en vaste planten vandaan.

Dwergmispel

PLANTENSOORTEN EN KENMERKEN

- **Eenjarigen** ontkiemen, maken bladeren, stengels en bloemen, en zetten zaad binnen één jaar. Als de plant bestand is tegen vorst (een winterharde eenjarige), kan het zaad vrijwel meteen ontkiemen en voor de winter uitgroeien tot een jonge plant. Andere zaden doen nog niks, maar wachten hun kans af om in het voorjaar te ontkiemen.
- **Tweejarigen** ontkiemen en groeien in het eerste jaar uit tot een flink formaat planten (sommige, zoals vingerhoedskruid (*Digitalis*), maken bladrozetten). Pas in het tweede jaar gaan tweejarigen bloeien en zetten ze zaad. Hierna sterven de planten af en is de levenscyclus voltooid.
- **Vaste planten** groeien elk jaar terug vanuit ondergrondse wortels. Ze maken bladeren en bloemen en zetten zaad voordat ze aan het eind van het seizoen afsterven. In het voorjaar verschijnen er nieuwe scheuten en begint de cyclus van voren af aan.
- **Bol- en knolgewassen** zijn ook vaste planten, maar hun vlezige wortels en ook soms hun groeipatronen zijn anders dan die van vaste planten. Met deze gewassen bedoelen we knollen, wortelstokken en bollen (zie pag. 116-117).
- **Heesters** zijn planten met een houtachtige stengel. Ze kunnen groenblijvend of bladverliezend zijn en worden vaker aangeplant vanwege hun bladeren dan vanwege hun bloemen (zie pag. 130). De meeste heesters zijn struikachtig en groeien uit een aantal verschillende stengels aan de voet van de plant.

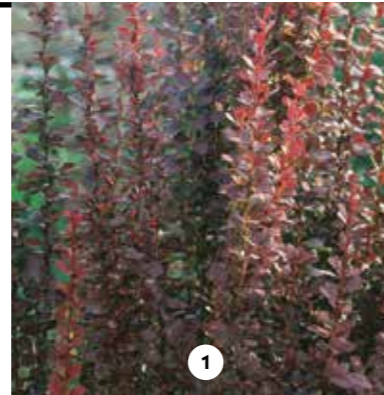
(volgende pagina, met de klok mee, vanaf linksboven)
Goudsbloemen (eenjarige), **vingerhoedskruid** (tweejarige),
narcissen (bol), **blauwe zeedistels** (vaste plant).

TOPPLANTEN VOOR ZONNIGE STANDPLAATSEN

1 *Berberis thunbergii* f. *atropurpurea* 'Helmond Pillar' **Japanse zuurbes**

Groeit goed in halfschaduw, maar de kleuren van de bladeren en bessen zijn feller in de volle zon.
H 1,5 m; B 60 cm.

2 *Eryngium x tripartitum* **Kruisdistel**

Distelachtige bloemen, van halverwege de zomer tot begin najaar. Voor een zonnige grindtuin.
H 60-90 cm; B 50 cm.

3 *Crocosmia masoniorum* **Crocosmia**

Lange, gebogen stengels met halverwege de zomer levendige, fel roodoranje bloemen.
H 1,2 m; B 8 cm.

4 *Stipa arundinacea* **Vedergras**

Groenblijvende plant waarvan de donkergroene bladeren van het nieuwe seizoen van de zomer tot de winter oranje strepen krijgen.
H 1 m; B 1,2 m.

5 *Santolina chamaecyparissus* **Heiligenbloem**

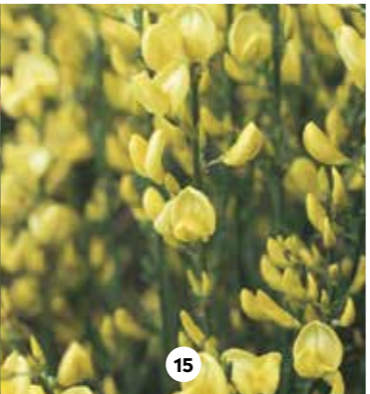
Geurend, grijsgroen blad met heldergele bloemhoofdjes. Groeit op droge grond in de volle zon.
H 50 cm; B 1 m.

6 *Pelargonium* 'Apple Blossom Rosebud' **Geranium**

Ronde trossen tweekleurige roze en witte bloemen. Groeit in de halfschaduw, maar geeft de voorkeur aan de volle zon.
H 30-40 cm; B 20-25 cm.

7 *Phlomis cashmeriana* **Brandkruid**

Groenblijvende heester met salie-achtige bladeren en lila-paarse lipbloemen.
H tot 90 cm; B 60 cm.

8 *Papaver rhoeas* 'Mother' of Pearl-groep **Grote klaproos**

Zonminnende eenjarigen die zichzelf flink uitzaaien. Diverse kleuren.
H tot 90 cm; B tot 30 cm.

9 *Aster frikartii* 'Wunder von Stäfa' **Aster**

Zonminner met in de late zomer en het vroege najaar violetblauwe, margrietachtige bloemen.
H 70 cm; B 45 cm.

10 *Hibiscus syriacus* 'Lady Stanley' **Hibiscus**

Bladverliezende heester met exotische roze met witte bloemen, die in hete, zonnige zomers heel talrijk zijn.
H 3 m; B 2 m.

11 *Anthemis punctata* subsp. *cupaniana* **Schubkamille**

Laagblijvende, zich uitbreidende vaste plant met witte, madeliefjesachtige bloemen, ideaal voor rotstuinen.
H 30 cm; B 90 cm.

12 *Tulipa* 'Ancilla' **Tulp**

Kleine tulp met roze bloemen die aan de bloembasis rood zijn. Bloeit halverwege het voorjaar. Goede rotsplant.
H 15 cm.

13 *Salvia patens* **Salie**

Vaste plant met lipbloemen van halverwege de zomer tot halverwege het najaar.
H 45-60 cm; B 45 cm.

14 *Yucca filamentosa* 'Bright Edge' **Yucca**

Groepje scherpe bladeren met gele randen en hoge spitsen met witte bloemen. Heeft volle zon nodig.
H 75 cm; B 1,5 m.

15 *Cytisus x praecox* 'Allgold' **Brem**

Lichtgeel bloeiende heester die het doet op arme grond maar wel volle zon verlangt. Prima voor droge borders en rotstuinen.
H 1,2 m; B 1,5 m.

16 *Cordyline australis* 'Albertii' **Cordyline**

Palmachtige, groenblijvende heester die kan uitgroeien tot de grootte van een kleine boom. In gebieden waar het kan vriezen in een pot planten en in de winter op een beschutte plek zetten.
H 3-10 m; B 1-4 m.

EEN VASTE PLANT PLANTEN

Bereid de grond goed voor om je plant een vliegende start te geven (zie pag. 112-113). Voeg organisch materiaal toe om de bodemstructuur te verbeteren en nieuwe wortelgroei te stimuleren – hoe verder wortels zich uitspreiden, hoe groter het gebied waaruit ze water en voedingsstoffen kunnen halen. Geef de plant een uur of twee voor het planten royaal water, want een droge kluit is moeilijk nat te maken als je de plant in de tuin zet.

1 Zet de plant in de pot op zijn plek in de border. Kijk goed: zal de plant als hij volgroeid is in de lengte en in de breedte voldoende ruimte hebben of wordt hij weggedrukt door naburige planten?

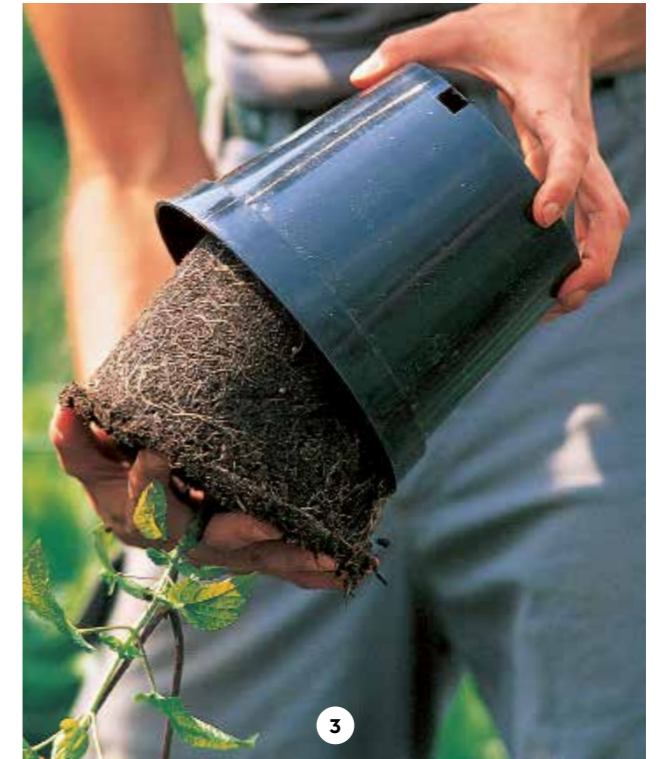
2 Voeg royaal organisch materiaal toe, zoals compost of goed verteerde stalmest, zowel in als naast de plek waar je de plant wilt neerzetten. Graaf een plantgat dat ongeveer twee keer zo breed en even diep is als de pot of kluit.

3 Haal de plant uit de pot en maak voorzichtig wat wortels los van de kluit – dit stimuleert de wortels om zich in de omliggende grond te verspreiden en is vooral belangrijk als ze klem zitten. Verwijder dode of beschadigde wortels met behulp van een snoeischaar.

4 Zet de plant in het gat. Let erop dat de bovenkant van de kluit gelijk loopt met het grondniveau; voeg zo nodig grond toe of haal grond weg om de juiste hoogte te krijgen. Schep met je handen aarde rond de wortels om het gat op te vullen; en let erop dat de hoogte van de wortels niet verandert.

5 Druk de aarde rondom de plant zachtjes aan met je hiel. Dit verwijdert eventuele luchtballen en zorgt ervoor dat de wortels goed in contact komen met de grond. Kijk nog een keer goed of de plant niet scheef is komen te staan.

6 Geef na het planten royaal water om de grond rond de wortels te laten bezinken en eventuele luchtballen weg te halen. Breng een dikke laag mulch aan om vocht vast te houden en geef je nieuwe planten in droge periodes water.

HEESTERS SNOEIEN

Houd je heesters het hele jaar door goed in de gaten en snoei dode, zieke en beschadigde takken weg om de planten gezond te houden. Haal takken die elkaar kruisen en tegen elkaar aanschuren, groene scheuten bij bonte planten en uitlopers bij geënte planten weg. Als je raar uitstekende takken weghaalt en zo de vorm van de plant behoudt, zal de plant er beter uitzien. Sommige snoeiwijzen leiden tot betere groei, vruchtzetting en bloei en tot het stimuleren van het ontwikkelen van jonge, decoratieve takken.

WANNEER MOET JE SNOEIEN?

Als algemene vuistregel geldt: snoei in de nazomer en het najaar bloeiende planten, die meestal bloeien op takken van hetzelfde jaar, in het vroege voorjaar. Planten die in het voorjaar en de vroege zomer bloeien, bloeien op oud hout, en moeten dus na de bloei gesnoeid worden, zodat nieuwe takken de tijd hebben om te rijpen voor de winter. Om loofbomen en heesters te verjongen, snoei je ze in de winter, als de planten in

rust zijn. De meeste groenblijvende planten snoei je in het voorjaar, net voor de nieuwe groei begint.

Houd er rekening mee dat het snoeien van bladverliezende planten in de winter resulteert in een krachtige hergroei in het voorjaar. Snoeien in het voorjaar en de vroege zomer leidt tot een veel minder sterke groei, terwijl snoeien in de zomer het bladerdak en de voedselbronnen van de plant vermindert, wat leidt tot een relatief zwakke hergroei.

Lichte snoeibeurt

Als je je heesters niet zo goed kent, snoei ze dan licht en kijk hoe ze reageren tijdens het groeiseizoen. Snoei pas aangeplante heesters spaarzaam, ze moeten groeien om hun natuurlijke schoonheid te ontwikkelen – ofschoon een klein beetje snoeien noodzakelijk kan zijn om een mooie vorm te krijgen. Buxuskamperfoelie (*Lonicera nitida*) en taxus kunnen licht geknipt worden tot een bol. Andere planten, zoals heide, hebben gewoon een snoeibeurt nodig om uitgebloeide bloemen weg te halen, en compacte groei te bevorderen. Jonge heesters kun je toppen om bossiger planten te krijgen.

Veel planten die spaarzaam moeten worden gesnoeid, reageren goed op verjongingssnoei als ze te groot worden voor de plek waar ze staan, als hun takken te dicht op elkaar staan of als ze slecht bloeien. Knip in dat geval de takken tot bijna grondniveau af als de plant in rust is, of, bij groenblijvende planten, als de nieuwe knoppen aan het eind van de winter of het vroege voorjaar net uitkomen.

Gemiddelde snoeibeurt

Heesters terugsnijden tot de helft van hun grootte werkt voor de planten die er niet van houden tot laag teruggesnoeid te worden, maar die bloeien op nieuw hout, zoals zonneroosjes (*Cistus*). Snoei heesters die bloeien op oud hout, zoals brem, na de bloei. Haal de oude bloeistengels weg en kort nieuwe stengels in, zodat je meer zijscheuten krijgt – die zullen het jaar daarop bloeien.

Zware snoeibeurt

Terugsnoeien tot grondniveau werkt voor planten waarbij scheuten vanuit de grond omhoog komen, zoals bij bramen (*Rubus*). De takken die je dan krijgt zullen niet veel kleur hebben en ook niet veel vrucht dragen. Laat een laag raamwerk van takken staan, 20 tot 30 cm hoog, waaruit nieuwe scheuten kunnen groeien. Planten met jonge, gekleurde takken, zoals kornoeljes (*Cornus*) en wilgen (*Salix*) kunnen laat in de winter op deze manier gesnoeid worden.

Bolhortensia's (*Hydrangea macrophylla*) bloeien op takken van vorig jaar. Snoei halverwege het voorjaar oude takken terug tot 30 cm, tot een paar dikke, gezonde knoppen – hier zullen de nieuwe scheuten uitkomen.

Om nieuwe stengels te krijgen bij meerstammige planten, zoals *Viburnum x bodnantense*, snoei je oude, zwakke takken aan de voet van de plant weg.

Snoei jonge heesters, zoals deze mahoniestruik, halverwege het voorjaar; dit zal de groei van meer bloeistengels stimuleren voor bloei in de komende herfst/winter. Snoei oude stengels die gebloeid hebben weg, vlak boven een blad of zijtak.

Oud hout is meestal niet heel productief en neemt energie weg van jonge, bloeiende takken. Snijd het af vlak boven een nieuwe tak. Maak een schuine snede, zodat regenwater zich niet rond de basis van het nieuwe hout kan verzamelen, waardoor het gaat rotten.

GEURENDE ROZEN

1 Rosa 'Arthur Bell'

Heesterroos met heldergroene, glanzende bladeren en trossen geurende, gevulde, gele bloemen.
H 1 m; B 60 cm.

2 Rosa 'Breath of Life'

Klimroos met grote, geurende, volledig gevulde bloemen met een roze-abrikoosachtige kleur.
H 3 m; B 2,2 m.

3 Rosa 'Gertrude Jekyll'

Echte Engelse heesterroos die een herbloei heeft. Haal uitgebloeide bloemen weg voor een lange bloei.
H 1,5 m; B 1 m.

4 Rosa 'Valencia'

Krachtige, doorgaans gezonde, hybride theeroos met lange, stevige stengels, waardoor het een goede snijbloem is. Heel sterke, zoete geur.
H 75 cm; B 65 cm.

5 Rosa 'Félicité Parmentier'

Eenmaal bloeiende, oude tuinroos uit de alba-groep met prachtige, geurende lichtroze bloemen.
H 1,3 m; B 1,2 m.

6 Rosa 'Baronne Edmond de Rothschild'

Hybride theeroos met grote, geurende, volledig gevulde, robijnrode bloemen met bloemblaadjes die aan de onderzijde lichtroze zijn.
H 1 m; B 75 cm.

7 Rosa 'Penelope'

Bossige heesterroos met van de zomer tot het najaar grote trossen geurende, bleke, crème-roze bloemen.
H 1 m; B 1 m.

8 Rosa 'Fragrant Cloud'

Grote, krachtige hybride theeroos. De geurende bloemen, die in de loop van de tijd verkleuren tot paars, zitten meestal in trossen.
H 75 cm; B 60 cm.

ROZEN VOOR OP HET TERRAS

1 Rosa 'Nathalie Nypels'

Moderne heesterroos met trossen zoetgeurende, roze bloemen.
H 75 cm; B 60 cm.

2 Rosa 'Laura Ashley'

Miniaturklimroos met mauve en roze bloemen. Soms gebruikt als bodembedekker, maar ook ideaal voor hangmanden.
H 60 cm; B 1,2 m.

3 Rosa 'Anna Ford'

Dwergheesterroos, ideaal voor potten. Trossen halfgeevulde, warm orangerode bloemen met een geel hart.
H 45 cm; B 45 cm.

4 Rosa 'Cider Cup'

Miniatur floribundaroom met trossen oranje-abrikoosroze bloemen, donkere bladeren en een fruitige geur.
H 75 cm; B 60 cm.

5 Rosa 'Ferdynand'

Trosbloemige heesterroos. De hele zomer lang talloze kleine, halfgeevulde, koraalroze bloemen.
H 80 cm; B 1,2 m.

6 Rosa 'Baby Masquerade'

Dichte miniaturroos met kleine, rozetvormige bloemen die geel beginnen en verkleuren naar roze en karmijnrood.
H 40 cm; B 40 cm.

7 Rosa 'Little Bo-peep'

Uitstekende miniaturroos voor potten, dicht en bossig, en het hele seizoen bedekt met bloemen.
H 80 cm; B 1 m.

8 Rosa 'Warm Welcome'

Miniaturklimroos, doet het goed op een wigwam of obelisk in een kuip, bloeit van boven naar beneden.
H tot 5 m; tot 1,5 m.

JE GAZON VERZORGEN

Om een gazon dicht, groen en veerkrachtig te houden, moet je het bemesten, onkruid wieden, rommel en dood gras wegharken en om de zoveel tijd beluchten na een zomer waarin het veel te lijden heeft gehad. Maaien is het belangrijkste karwei en moet regelmatig worden gedaan wanneer het gras groeit. Het afgemaaid gras hoeft geen afval te zijn; het kan dienen als mulch op het gras om verdamping te beperken, of in de compostbak worden gegooid, waar het afgebroken wordt.

(boven) **Cirkelmaaiers** zijn heel geschikt voor gazons en lang gras; sommige hebben een mulchvoorziening om banen mee te maken.

(onder) **Grastrimmers** zijn handig voor lang gras en als het gazon grenst aan een muur. Bij sommige kan de kop worden gedraaid zodat randen verticaal gemaaid kunnen worden.

MAAIEN

Regelmatig maaien stimuleert een dichte groei. Maai niet te kort en vaak; haal niet meer dan een derde van de lengte van het gras af. Als je steeds het gras te hoog laat groeien en het dan flink maait, zal de kwaliteit van je gazon verslechteren.

Gras groeit het snelst in warme, vochtige omstandigheden en voor een echt mooi gazon moet je dan misschien wel twee of drie keer per week maaien. Eenmaal per week is doorgaans voldoende voor een gazon dat veel wordt gebruikt; vergeet daarbij niet dat je grofbladige grassen niet te kort mag afmaaien. Maai bij warm, droog weer minder vaak en laat het gras wat hoger groeien dan normaal, zodat het beter vocht kan vasthouden. Meng het maaisel door je composthoop. Als je een onkruidverdelger wilt gebruiken, maai dan het gras eerst kort af. Blijf daarna regelmatig maaien en laat het maaisel op het grasveld liggen of, als dat niet mogelijk is, laat het ergens uit het zicht weggroten.

Maak je maaier na elk gebruik schoon. Verwijder het gras en veeg het mes schoon met een olieachtige doek. Elke maaier heeft een gebruiksaanwijzing en het loont de moeite die te lezen. Smeer bewegende delen regelmatig en houd het mes scherp, anders scheurt het gras. Het is een fluitje van een cent om de messen van een cirkelmaaier eruit te halen en ze te slijpen met behulp van een slijpsteen, haakse slijper of ijzervijl. Er zijn ook gadgets verkrijgbaar om de messen van cirkelmaaiers te slijpen, maar die zijn niet altijd even effectief. Het is wellicht beter de messen vakkundig te laten slijpen. Bij sommige modellen kunnen ze eenvoudig vervangen worden als ze versleten of beschadigd zijn.

MAAITIPS

- **Maai in het voorjaar**, de zomer en het najaar en af en toe in de winter als het gras groeit.
- **Maai niet** als het gazon erg nat of bevroren is of tijdens droogte in de zomer.
- **Overweeg een mulchmaaier** te gebruiken voor alles behalve fijn gras.
- **Veeg wormenpoep weg** voordat je gaat maaien, anders worden het plat gemaaid en verstikt het het gras.
- **Verzamel het maaisel**. Als je het laat liggen zul je meer regenwormen en wormenpoep krijgen en zal er een laag 'stro' ontstaan. Hete zomers zijn een uitzondering: dan kun je het maaisel laten liggen als mulch, zodat de bodem meer vocht kan vasthouden.
- **Bij een rechthoekig gazon** maai je eerst een brede strook aan elk uiteinde en draai daarna de maaier om. Maai vervolgens van de ene naar de andere kant in rechte stroken, waarbij de randen elkaar iets overlappen.
- **Bij een rondlopend of onregelmatig gevormd gazon** begin je met het maaien van een strook langs de rand en daarna maai je een rechte strook door het midden. Maai vervolgens elke helft zoals bij een rechthoekig gazon.
- **Als een maaier vastloopt** terwijl je hem gebruikt, haal dan eerst de stekker uit het stopcontact voordat je gaat kijken wat er aan de hand is.

Planten die buiten de border uitsteken geven schaduw en bemoeilijken het maaien. Snoei overhangende stengels terug of maak een harde, geplaveide rand langs de border voor een strakke rand.

WATER GEVEN

Gras verliest zijn veerkracht en verkleurt als het water tekortkomt. Nieuwe en siergazons moeten worden bewaterd, tenzij er een sproeiverbod is. Geef water zodra je merkt dat het gras niet terugspringt nadat je erop hebt gelopen. Een grasveld dat je veel gebruikt kun je zo laten; de hardere grassen in deze gazons worden bruin als ze in rust zijn, maar zullen zich weer herstellen en groen worden wanneer het gaat regenen. Als het enigszins mogelijk is, is het makkelijker en milieuvriendelijker om op regen te wachten.

Gazonsproeiers zijn de gebruikelijke manier van water geven, maar ze kunnen veel water verspillen. Zet ze 's ochtends, 's avonds of 's nachts aan, wanneer verdamping minimaal is. Je kunt sproeiers ook zodanig afstellen dat ze slechts zoveel water geven dat de bovenste 15 cm van de grond doorweekt wordt. Voor grote siergazons zou je kunnen overwegen pop-up gazonsproeiers te installeren of te investeren in een robotsproeier die automatisch een nieuw stuk opzoekt als een gedeelte doorweekt is.

BEMESTEN

Een gazon dat onvoldoende bemest wordt, wordt bleek geelachtig groen. Bemest je gazon daarom minimaal een keer per jaar met een gazonvoeding die bij het seizoen past. Controleer of je koopt wat je nodig hebt en volg altijd de instructies van de fabrikant.

- **Mest voor het voorjaar en de zomer** bevat veel stikstof om een snelle, weelderige groei en mooie kleur te krijgen. Geef deze in het voorjaar of de vroege zomer.
- **Mest voor het najaar** bevat veel kalium, zodat het gras beter tegen de winter kan. Geef de mest in het najaar.

Gazonmeststoffen zijn er in korrel- en vloeibare vorm. Vloeibare mest wordt middels een gieter toegediend. Het werkt snel en is het meest geschikt voor kleine gazons. Mest in korrelvorm heeft langer effect. De voedingsstoffen komen langzamer vrij, wat het risico op schroeiplekken in de zomer vermindert. Water geven is nodig als er binnen twee tot drie dagen geen regen valt. De korrels moeten gelijkmatig worden verdeeld, dus investeer in een strooiwagen als je een groot gazon hebt. Stel de strooiwagen wel in op de juiste hoeveelheid.

DE BASISUITRUSTING

Alle tuiniers hebben een paar favoriete gereedschappen waar ze niet zonder kunnen.

Als je tuingereedschap koopt, ga dan voor producten van goede kwaliteit. Dat betekent niet dat je je geroepen moet voelen de duurste te kopen. Meestal is gereedschap in de middenprijsklasse prima, maar wees je ervan bewust dat goedkoop gereedschap waarschijnlijk niet lang meegaat. Met een basisuitrusting kun je de meeste tuinklussen uitvoeren. Laat je niet te vroeg verleiden door het grote aanbod aan gadgets. Hoe meer je tuiniert, hoe meer je erachter komt welke gereedschappen nuttig zijn en welke hebbedingetjes.

GEREEDSCHAP UITKIEZEN

Gerenommeerde bedrijven bieden normaal gesproken een paar jaar garantie, afhankelijk van het hulpmiddel of gereedschap. Wellicht vind je een huishoudelijk voorwerp of zelfgemaakt gereedschap waarmee je de klus ook kunt klaren. Zo is het officiële hulpmiddel om plantgaten te maken voor zaailingen of jonge planten bijvoorbeeld een pootstok, maar een stomp potlood is een goed alternatief. Let erop dat het gereedschap dat

je koopt niet alleen prettig in de hand ligt, maar ook past bij jou. Als je niet zo sterk bent, ben je misschien beter af met een kleine schop of spitvork, omdat je bij grotere meer kracht moet zetten om hem goed te kunnen gebruiken. Lange tuiniers komen ongetwijfeld tot de conclusie dat het comfortabeler is schoppen en spitvorken te gebruiken met stelen die langer zijn dan de standaard 70 tot 73 cm. Er zijn zelfs stelen tot 1 m verkrijgbaar.

Een snoeizaag is handig om kleine takken mee te zagen; het lemmet is bij sommige soorten inklapbaar, maar als je veel heesters hebt werkt een zaag met een vast mes het fijnst.

Een heggenschaar wordt gebruikt om lang gras, kleine hagen en vaste planten te snoeien. Kijk, voordat je er een koopt, of hij licht genoeg is voor je om te gebruiken.

Een hark kun je gebruiken om de grond te egaliseren of schoon te maken. Haal bladeren en dood gras van het gazon af met behulp van een hark met verende tanden.

Een schop is van onschatbare waarde als je een groot gebied onkruidvrij moet maken. Door de lange steel krijg je minder rugpijn omdat je niet zo gebukt staat.

Spitvorken en schoppen zijn er met stelen in diverse lengtes en van diverse materialen. Stelen van metaal zijn sterker dan die van hout, bij sommige merken zijn ze bedekt met plastic.

Steekschoppen en steekvorken zijn ietsje anders, ze hebben kleinere koppen waardoor ze makkelijker te hanteren zijn en handig zijn voor licht werk rond het gazon en bloembedden.

Een harkje en tuinschepje zijn onmisbaar bij het wieden, planten van jonge planten en bollen en kleine graafklussen. Harkjes zijn ideaal voor zware kleigrond. Klein gereedschap raakt snel zoek in de tuin; ga voor gereedschap met felgekleurde handvatten of verf gereedschap met houten handvatten zodat ze beter opvallen.

Een snoeischaar is onmisbaar bij veel snoeiklussen; kies een exemplaar met een vergrendeling en papegaaientek. Probeer de snoeischaar voor je hem koopt om zeker te weten dat hij goed voelt.

TUINPLAGEN EN PARASIETEN

Plagen maken het leven van de tuinier zuur, meestal omdat ze planten schade berokkenen. Andere vormen van schade zijn katten en vossen die hun behoefte doen in de tuin en kleverige honingdauw die meubels en bestrating verpest. Naaktslakken, huisjesslakken, zoogdieren, vogels, mijten en vooral insecten kunnen een plaag zijn.

KIESKEURIGE ETERS

De meeste kevers en rupsen zijn kieskeurig wat hun voedsel betreft. Sneeuwbalhaantjes en leliehaantjes houden het bijvoorbeeld bij hun respectievelijke gastheren. De meeste groene en zwarte bladluizen (*Aphidoidea*) hebben een beperkt aantal gastheren. Het probleem is dat er zoveel verschillende soorten bladluizen zijn, dat de een of de andere soort op een bepaald moment je planten zal belagen. Deze insecten krijgen hun voedsel binnen door met hun dunne, holle monddelen plantensappen op te zuigen. Andere sapzuigers zijn tripsen, schildluizen en blindwantsen. Sommige sapzuigers injecteren stoffen die de plantengroei beïnvloeden en leiden tot ernstige vervormingen

en gekrulde bladeren waarin insecten zich kunnen verschuilen. Hun monddelen kunnen ook virussen verspreiden.

VEELVRATEN

Naaktslakken en huisjesslakken lusten de meeste planten, maar zaailingen, vaste planten en klimplanten eten ze het liefst. Je vindt gaten aan de randen of midden in de bladeren en veelbetekenende slijmsporen. Naaktslakken boren zich ook een weg door bollen. Ze eten vooral bij mild, vochtig weer en 's nachts. Hebben slakken eenmaal zachte plantendelen aangetast, dan volgen vaak andere problemen. Gegroefde lapsnuitkevers belagen diverse planten.

De volwassen insecten, allemaal vrouwtjes, kunnen niet vliegen. Ze kruipen van halverwege het voorjaar tot halverwege het najaar rond in de tuin, meestal in het donker, en leggen eieren. Ze voeden zich met bladeren, vooral van vaste planten en heesters (met name groenblijvende). Ze beschadigen alleen de bladranden, want ze kunnen geen gaten in de bladeren maken. Uit de eieren, die te klein zijn om zonder vergrootglas te zien, komen larven, die zich voeden met wortels. Aan het eind van de zomer en het begin van het najaar beginnen de larven schade aan te richten, dat is het moment om ze te bestrijden.

PLAGEN BESTRIJDEN

Als je snel handelt, kun je problemen beter de baas. Let dus op de signalen. Vaak helpt het om zieke scheuten weg te halen of dekking voor schadelijke plaagdieren weg te halen om het probleem een halt toe te roepen. Soms zijn pesticiden nodig; als je er snel bij bent, heb je maar een kleine hoeveelheid nodig. Kant-en-klare middelen zijn handig voor kleine plagen, dan hoef je geen moeite te doen om een kleine hoeveelheid te maken.

Biologische tuiniers zullen alleen pesticiden gebruiken uit natuurlijke bronnen, zoals pyrethrine. Hoewel die mogelijk minder effectief zijn dan synthetische producten, zijn ze goed genoeg om de meeste kleine insecten te bestrijden. Als je de middelen in een

vroeg stadium gebruikt, heb je misschien wel niks anders nodig om te voorkomen dat het probleem uit de hand loopt. Ga je voor een biologische benadering, kijk dan naar biologische vormen van bestrijding (zie pag. 321). Plaagdieren bestrijden kan op diverse manieren:

- **Systemische middelen** worden opgenomen in het plantensap. Ze doden schimmels en sapzuigende insecten als ze eten. Grondig sprayen is bij deze bestrijdingsmiddelen minder belangrijk dan bij middelen die werken op basis van contact.
- **Contactinsecticiden** omvatten zowel natuurlijke als synthetische middelen. De chemische stof moet in contact komen met plaagdieren om zijn werk te doen, dus moet je zowel de boven- als onderkant van bladeren bedekken. Wees er snel bij: als bladeren vervormd en omgekruld zijn is het lastig om deze middelen op de plek te krijgen waar ze nodig zijn.
- **Insecticidepoeder** werkt via contact en moet je tijdig aanbrengen. Strooibusjes werken niet zo goed; een spray heeft de voorkeur.
- **Korrels en aas**, zoals slakkenkorrels, hebben een slechte naam en kunnen schadelijk zijn als je ze niet goed gebruikt. Als je echter de instructies opvolgt en ze veilig opbergt, zijn ze nuttig en veilig.

Leliehaantjes zijn helderrood met een zwarte kop. Zowel volwassen dieren als larven eten bladeren, bloemen en zaaddozen waaraan ze kunnen doodgaan.

Groene bladluizen scheiden een kleverige honingdauw uit op bladeren en stengels en die is een ideale voedingsbodem voor de zwarte schimmel die we roetdauw noemen.

Oorwormen richten weinig schade aan, ondanks dat ze er vervaarlijk uitzien. Ze nemen voornamelijk hapjes uit bladeren en bloemblaadjes. Ze eten insecten die een plaag zijn en zijn goed voor de tuin.

Gegroefde lapsnuitkevers kunnen in de wortels of toppen van planten die je net gekocht hebt zitten. Kijk de planten en wortels altijd na voordat je een plant in de grond zet.

Als er larven van gegroefde lapsnuitkevers in de wortels zitten, gaat de plant vaak dood. Bestrijd in de nazomer met insecticiden die je via het water aan de potplant toedient of gebruik nematoden bij biologische bestrijding.

De aantallen glanskevers nemen halverwege de zomer toe. Ze richten niet zo heel veel schade aan, maar zien er op geplukte bloemen niet zo fraai uit. Schud ze er gewoon van af.